

blended learning; Perceptions and beliefs of history teacher

1- Zahid Faraji* 2- Aref Amiri

1-- Visiting lecturer at Farhangian University of Kurdistan, doctoral student of educational management at Kurdistan University. Iran.

2- Bachelor student of geography education, Farhangian University of Shahid Modares campus, Sanandaj. Iran.

(Received: 17 February, 2023; Accepted:20 February, 2023)

Abstract

With the gradual reopening of schools in the academic year of 1401-1400, we saw that teachers benefited from both virtual and face-to-face training for teaching. In this research, we seek to analyze the opinions and beliefs of the history teachers of Sanandaj city about the new approach to education, which is hybrid education. Qualitative and phenomenological research. The research field of this qualitative study is history teachers of second secondary school in Sanandaj city. The teachers were selected purposefully. A semi-structured interview was used to collect data, and the data collection and interview process continued until theoretical saturation. The text of the interview was downloaded and then it was seen by the interviewees, then the main themes and secondary themes were extracted using MAXQDA 2020 software. The findings include 5 main themes: face-to-face education in hybrid education, virtual education in hybrid education, the necessity of hybrid education, the culture of using virtual space for education and family in virtual education. The results of the research showed that according to the two-year experience of virtual education of teachers and students, it is necessary to use these experiences and content in education in the post-corona era. Considering the greater communication between parents and the school, it is necessary to adopt a mechanism in virtual education so that this communication is established in the context of combined education. On the other hand, with the gradual reopening of schools, teachers also experienced a kind of combined education.

Keyword: History education, combined education, face-to-face education, virtual education

* Corresponding Author, email: zahedfaraji.74@gmail.com

DOR: [20.1001.1.28211014.1401.3.3.1.3](https://doi.org/10.28211/1014.1401.3.3.1.3)

آموزش ترکیبی؛ برداشت‌ها و باورهای معلمان تاریخ

۱- زاهد فرجی* ۲- عارف امیری

۱- مدرس مدعو دانشگاه فرهنگیان کردستان، دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه کردستان . ایران.

۲- دانشجو کارشناسی آموزش جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید مدرس سنندج. ایران.

(تاریخ دریافت: 28 بهمن ۱۴۰۱؛ تاریخ پذیرش: ۱ اسفند ۱۴۰۱)

چکیده

با بازگشایی تدریجی مدارس در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ شاهد آن بودیم که معلمان از هر دو آموزش مجازی و حضوری برای تدریس بهره بردند. در این پژوهش به دنبال واکاوی برداشت‌ها و باورهای دبیران تاریخ شهرستان سنندج از رویکرد جدید نسبت به آموزش یعنی آموزش ترکیبی می‌باشیم. پژوهش کیفی و از نوع پدیدارشناسی است. میدان تحقیق این پژوهش کیفی معلمان تاریخ دوره متوسطه دوم شهرستان سنندج می‌باشد. معلمان به صورت هدفمند انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد و گردآوری داده‌ها و فرآیند مصاحبه تا اشباع نظری ادامه یافت. متن مصاحبه پیاده شد و سپس به رویت مصاحبه‌شونده‌ها رسید سپس با استفاده از نرم افزار مکس کیودا (MAXQDA) نسخه ۲۰۲۰ مضامین اصلی و مضامین فرعی استخراج گردید. یافته‌ها شامل ۵ مضمون اصلی: آموزش حضوری در آموزش ترکیبی، آموزش مجازی در آموزش ترکیبی، ضرورت آموزش ترکیبی، فرهنگ استفاده از فضای مجازی برای آموزش و خانواده در آموزش مجازی. نتایج پژوهش نشان داد که با توجه تجربه دو ساله آموزش مجازی دبیران و دانش‌آموزان، لازم در دوران پسا کرونا از این تجارب و محتوا در آموزش استفاده شود. نظر به ارتباط بیشتر والدین با مدرسه، در آموزش مجازی لازم است سازوکاری اتخاذ شود تا این ارتباط در بستر آموزش ترکیبی برقرار باشد. از سوی دیگر معلمان نیز با بازگشایی تدریجی مدارس به نوعی آموزش ترکیبی را تجربه کردند.

واژگان کلیدی: آموزش تاریخ، آموزش ترکیبی، آموزش حضوری، آموزش مجازی

مقدمه و بیان مسئله

با همه گیری ویروس کرونا و تعلیق آموزش حضوری، آموزش به شیوه مجازی و مبتنی بر بستر های متعدد آنلاین و افلاین درآمد. آموزش مجازی به سبب فراهم نبودن برخی بستر های لازم، چالشی نو در راه آموزش همه دروس و از جمله درس تاریخ به وجود آورد. تدریس در فضای مجازی به تدریج و با توجه تداوم وضعیت همه گیری کرونا، تجربه ها و مسائل عمده‌ای را فراروی معلمان و دست اندرکاران امر آموزش قرارداد. یکی از این مسائل توجه و بهره گیری موثر از توانایی و امکانات آموزش مجازی در ترکیب با آموزش حضوری میباشد مسلما با شناخت شیوه ها و کاربردهای آن و همچنین دانستن کاستی ها و نیازهایی که باید برطرف گردد میتوان به اثر بخشی آن امید داشت.

آموزش ترکیبی یا تلفیقی با گذر از معایب آموزش الکترونیکی محض که مشکلاتی همچون عدم تعاملات انسانی و عاطفی، فقدان مهارت های ارتباطات اجتماعی و ضعف ارتباطات چهره به چهره دارد، از مزایای این شیوه عدم محدودیت زمانی و مکانی می باشد و در ترکیب با شیوه آموزش حضوری و مستقیم می تواند اثربخشی آموزش را به سطح مطلوب یادگیری ارتقا دهد. دو رویکرد اصلی در تدریس تاریخ وجود دارد: رویکرد محتوا بنیاد که ویژگی فراگیر و پایدار تدریس تاریخ به شیوه سنتی است و دیگری رویکرد مهارت بنیاد که بر آموزش مهارت ها تاکید می ورزد (تیمنز و دیگران، ۱۳۹۸).

درمورد چستی آموزش ترکیبی نظرات مختلفی ارائه شده است از جمله برخی آموزش ترکیبی را ترکیب چند نظریه باهم و به دست آوردن دیدگاهی جدید در آموزش دانسته اند یا اینکه یادگیری را عبارت از آموزش دیسیپلین ها و موضوعات و محتواها درسی به صورت تلفیق شده و درهم تنیده و میان رشته ای گفته اند و دسته ای دیگر آموزش تلفیقی را عبارت از ترکیب روش های مبتنی بر فناوری با روش های سنتی و غیرفناورانه در فرایند آموزش و تدریس بیان کرده اند (واحدی، ۱۴۰۰) رویکرد مورد نظر در این پژوهش هر سه معنا می باشد. یادگیری ترکیبی را اگر مبتنی بر فناوری های نوین بدانیم، اساسا نسل سوم سیستم های آموزش از راه دور محسوب می شود و به عنوان روشی برای حداکثر کردن مزایای آموزش چهره به چهره و تکنولوژی چندگانه برای یادگیری توصیف می شود (اکیاز و سمسا، ۲۰۰۹). آموزش از راه دور در ابتدای امر و در سالهای ۱۸۴۰ از سوی پیتمن برای آموزش تند نویسی و از طریق دوره های غیرحضوری مبتنی بر پست آغاز شد (بابایی، ۱۳۸۹). با گسترش فناوری های مبتنی بر رایانه و اینترنت نسل سوم آموزش از راه دور از ۱۹۷۰ مورد توجه قرار گرفت و تا به امروز با دایره وسیعی از فناوری های مجازی مواجه هستیم.

آموزش مجازی به تنهایی خود دارای معایبی می باشد، نبود تعامل انسانی مناسب، تاخیر در بازخورد و کمبود انگیزش لازم برای خواندن و درک مواد و منابع الکترونیکی آنلاین، هزینه های اولیه نسبتا بالا و محدودیت دسترسی همگانی از مهمترین این معایب است (صالحی عمران، سالاری، ۱۳۹۱).

هدف اصلی نظام آموزش و پرورش در غالب جوامع بهبود اداره جامعه، ایجاد زمینه تعامل سازنده افراد جامعه با یکدیگر و با محیط است این امر در سایه فرایند آموزش های مختلف به شهروندان انجام می رسد. بنابراین آموزش و پرورش باید دانش آموزان را افرادی مطلع نسبت به مسائل گذشته، حال و آینده جامعه و محیط زندگی اعم از طبیعی و اجتماعی متعهد به ارزش ها و علاقمند به شمارکت در فعالیت های اجتماعی، سیاسی و داشتن روحیه انتقادی و انتقاد پذیری تربیت کند. بدون تردید مهمترین مکانیسم موجود در نظام آموزشی برای نیل به این هدف مهم، از طریق درس تاریخ است که افراد را با محیط، ارزش ها، فرایندهای اجتماعی، اقتصادی، تاریخی و فرهنگی آشنا می شوند. در نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور ما رویکرد اصلی برنامه درس تاریخ، رویکرد فرهنگی-تربیتی است؛ یعنی تلاش میکند زمینه های تربیت فردی و اجتماعی کودکان و نوجوانان را در بستر عناصر مبتنی بر رویکرد فطرت گرایی انسان فراهم آورد (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۰).

تاریخ، مجموعه حوادث فرهنگی، طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و رویداد هایی است که در گذشته و در زمان و مکان زندگی انسان ها و در رابطه با آنها رخ داده است و هویت و میراث آنها محسوب می شود. برای بقا و استمرار فرهنگ و تمدن، هر جامعه ای باید میراث خود را به نسل های اتی انتقال دهد و هویت خود را پاس بدارد. در واقع تاریخ تجربه های گذشته را به تجربه های کنونی ما می افزاید و زندگی ما را پر مایه تر می کند (زرین کوب، ۱۳۷۵). در راستای چنین وظایف مهمی درس تاریخ در برنامه درسی قرار گرفته است.

در دنیای امروز نقش فضای مجازی در ابعاد مختلف قابل بررسی است از جمله در آموزش تاریخ می توان از جنبه های مختلف آموزشی، ارزشیابی آن سود برد. در حال حاضر رو های سنتی آموزش دیگر قادر به پاسخگویی به نیاز های رشد و گسترش مداوم مهارت های آموزشی نیستند. فناوری های جدید فرصت های بیشتر، جدیدتر و جذاب تری را برای آموزش تاریخ ارائه می کنند. استفاده از فضای مجازی یک روش آموزشی است که برای آموزش دهنده و آموزش گیرنده این فرصت را فراهم میکند که در عین دوری زمانی و مکانی از یکدیگر، فاصله آموزشی را از طریق وسایل الکترونیک پرنمایند.

پژوهش حاضر به آموزش ترکیبی؛ برداشت ها و باور های معلمان تاریخ می پردازد. تاکنون تحقیقات قابل توجهی در رابطه با آموزش ترکیبی انجام گرفته است اما پژوهشی که صرفا به آموزش ترکیبی درس تاریخ از

منظر معلمان و دبیران این درس باشد انجام نشده است لکن انجام این پژوهش با توجه به خلاء تحقیقاتی موجود ضروری به نظر می‌رسد.

پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش در موضوع آموزش ترکیبی تاریخ؛ برداشت‌ها و باورهای معلمان ابعاد وسیعی ندارد، ضمن اشاره به برخی کارهای صورت گرفته در این چارچوب، به اجمال به بخشی از آن‌ها اشاره می‌نماییم:

نجفی (۱۳۹۸) در مقاله «مقایسه تاثیر آموزش به روش ترکیبی و سنتی در یادگیری» آموزش ترکیبی را به دلیل تلفیق نقاط قوت دوشیوه آموزش سنتی و الکترونیکی که موجب تصویرسازی ذهنی، خود تنظیمی و خود انگیزی یادگیری می‌شود نسبت به روش سنتی کیفیت بهتری ارائه می‌دهد. صالحی عمران و سالاری (۱۳۹۱) در مقاله «یادگیری ترکیبی، رویکردی نوین در توسعه آموزش و فرایند یاددهی یادگیری» یادگیری ترکیبی را به جهت برخورداری از مزایای هر دو روش سنتی و الکترونیکی، سهولت دسترسی به مواد آموزشی و افزایش اثربخشی هزینه‌ها شیوه‌ای اثربخش در آموزش می‌دانند. واحدی (۱۴۰۰) برای اثربخشی آموزش ترکیبی ده گام اساسی را که معلم باید مورد توجه قرار دهد را به اختصار بیان کرده است. فلاحی (۱۴۰۰) یادگیری تلفیقی را آینده‌تعلیم و تربیت دانسته است. چن و جونز (۲۰۰۷)، در پژوهشی که به بررسی نگرش و رضایت دانشجویان رشته مدیریت بازرگانی درباره دو رویکرد یادگیری ترکیبی و یادگیری سنتی پرداخته است، به این نتیجه رسیدند که، دانشجویان دوره‌های یادگیری ترکیبی را ترجیح دادند و نگرش مثبتی نسبت به این رویکرد داشتند. همچنین مهارت‌های تحلیلی دانشجویان شرکت‌کننده در رویکرد آموزش ترکیبی در مقایسه با آموزش سنتی افزایش قابل ملاحظه‌ای را نشان داد. نتایج پژوهش بورگان و ویلیامز (۲۰۰۳)، نشان داده است که رویکرد آموزش ترکیبی باعث افزایش علاقه یادگیرندگان به یادگیری می‌شود و میزان رضایت آنان نیز بالا بوده است. کوهانگ (۲۰۰۴)، که ادراک و دیدگاه دانشجویان دوره مدیریت درباره رویکرد یادگیری ترکیبی بررسی کرده بود، در یافته‌های پژوهشی خود به این نتیجه رسید که، تمایل دانشجویان نسبت به یادگیری ترکیبی برحسب جنسیت و تجربه متفاوت است و دانشجویان مرد تمایل بیشتری به محیط یادگیری ترکیبی دارند. اسمیت (۲۰۱۳) در تبیین موفقیت آموزش و یادگیری ترکیبی به این نتیجه رسیدند که افزودن تعامل برخط می‌تواند ادراک یادگیری و ارتباط‌های اجتماعی دانش‌آموزان و لذت برخورداری آن‌ها از حمایت معلم را تقویت کند. در پژوهشی تحت عنوان «یادگیری ترکیبی جدیدترین نظریه در آموزش‌های به هم پیوسته»، که توسط حیدری (۱۳۹۶) انجام شد، پژوهشگران نتیجه گرفتند که تاثیر روش تدریس ترکیبی بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان بیش‌تر از سایر روش‌ها می‌باشد. همچنین در پژوهشی دیگر محمودی، رویانی (۱۳۹۶) عنوان کردند:

نظام آموزش ترکیبی به عنوان یک روش نوین، فرصتی برای بهبود فرایند یادگیری و تدریس در راستای اصلاح نقطه ضعف های آموزش الکترونیکی و چهره به چهره است.

امروزه روش های سنتی آموزش علیرغم اینکه طیف قابل توجهی از یادگیرندگان را تحت آموزش قرار می دهند، قابلیت همپایی با جامعه کنونی که در هر لحظه می توان شاهد پیشرفت های عمده در فن اوری ها بود را ندارند. روش های آموزشی موجود اطلاعات مورد نیاز دانش آموزان را به سرعت در اختیار دانش آموزان نمی گذارد و برای شرایط گوناگون انعطاف پذیر نیستند. با توجه به پژوهش های صورت گرفته، تا به حال پژوهشی در رابطه با تاثیر آموزش ترکیبی برداشت ها و باور های معلمان تاریخ صورت نگرفته است و از این نظر پژوهش پیش رو نوشتاری نو و قابل اعتنا می باشد.

در جدول شماره یک نیز مشخصات جمعیت شناختی مصاحبه شونده گان درج شده است.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش رویکردی کیفی و روشی پدیدارشناسانه دارد. پدیدارشناسی روشی است که در آن به توصیف «چیستی» و «چگونگی» پدیده تجربه افراد، بر اساس تجارب آنها به توضیح، تجزیه و تحلیل توصیف تجربه می پردازد. بر همین اساس چارچوب نظری در صدد هستیم تا مشخص گردد که دبیران درس جغرافیا در سنندج چه تجاربی از آموزش مجازی را دارند. ابزار گردآوری داده در این پژوهش کیفی مصاحبه نیمه ساختاریافته می باشد. سوال اصلی مصاحبه این سوال می باشد که: تجارب خود از آموزش ترکیبی (ترکیب آموزش ترکیبی و مجازی) در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ تشریح کنید و ۶ سوال فرعی دیگر نیز در این تحقیق آمده است که حول سوال اصلی مصاحبه می باشد و جنبه های مختلف این سوال را پوشش می دهد. میدان تحقیق دبیران تاریخ شهرستان سنندج بودند که تجربه آموزش مجازی و حضوری را در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۰ داشتند. روش انتخاب دبیران مصاحبه شونده به صورت هدفمند و از نوع نظری بوده است. مصاحبه ها تا زمان اشباع نظری ادامه یافت. در پژوهش حاضر پس از اینکه مصاحبه ها ضبط گردید. متن آنها تهیه شد. پس از پیاده سازی مصاحبه ها، و تایید آن توسط مصاحبه شونده ها، توضیحات و توصیفات مصاحبه شونده گان مکرراً مطالعه گردید.

در تحلیل داده ها از راهبرد هفت مرحله ای کلایزی^۱ استفاده خواهد شد در مرحله اول، پس از انجام هر مصاحبه کل متن مصاحبه بر روی کاغذ پیاده شد. در مرحله دوم، کل متن چندین مرتبه مرور می شود تا درک کلی از متن حاصل شود. در مرحله سوم، پس از مطالعه متن، معانی استخراج شده به صورت کدهای اولیه تنظیم خواهد شد تا دسته بندی راحت تر صورت گیرد. در مرحله چهارم، معانی کدگذاری شده، در قالب

^۱ Colaizzi

خوشه‌هایی از زیرمضامین‌ها سازماندهی می‌گردد. در مرحله پنجم، بازنگری صورت می‌گیرد. بدین منظور برای دستیابی به مفاهیم واضح و بدون ابهام، لازم است یک مرتبه دیگر بازنگری در کدهای پدیدآمده از اولین مصاحبه تا آخرین مصاحبه انجام گیرد. در مرحله ششم، زیرمضامین به دست آمده در هر گروه با گروه‌های دیگر، مورد مقایسه قرار گرفت و در صورت نیاز در هم ادغام می‌شوند تا مضمون اصلی در هر بخش با توجه به زیرمضمون‌ها به دست آید. در انتها و در مرحله هفتم، برای اعتباربخشی، یافته‌ها به شرکت-کنندگان ارجاع داده خواهد شد تا از صحت آن، اطمینان حاصل گردد. سپس با استفاده از نرم افزار مکس کیودا MAXQDA نسخه سال ۲۰۲۰ مضامین اصلی و زیر مضمونها استخراج گردیده و به آنها معنا و مفهوم خاصی داده شد. سپس برای هر یک از مضامین اصلی نقشه آن مضمون و زیر مضامین آن ترسیم گردید.

در جدول شماره یک نیز مشخصات جمعیت شناختی مصاحبه‌شونده‌گان آورده شده است:

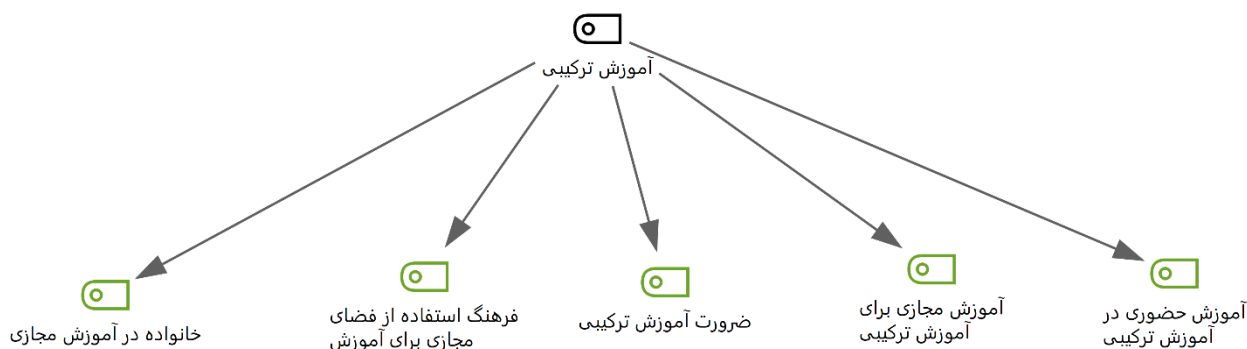
جدول شماره ۱: مشخصات جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان

نحوه جذب	جنسیت	سابقه خدمت	رشته تحصیلی	مصاحبه شونده
ازمون استخدامی	مرد	۲۷	کارشناسی ارشد جامعه شناسی	شماره ۱
مراکز تربیت معلم	مرد	۱۱	کارشناسی ارشد آموزش تاریخ	شماره ۲
دانشگاه فرهنگیان	زن	۵	کارشناسی آموزش تاریخ	شماره ۳
مراکز تربیت معلم	زن	۱۲	کارشناسی جامعه شناسی	شماره ۴
ازمون استخدامی	مرد	۱۷	کارشناسی روانشناسی	شماره ۵
مراکز تربیت معلم	مرد	۲۲	کارشناسی تاریخ	شماره ۶
دانشگاه فرهنگیان	زن	۶	کارشناسی تاریخ	شماره ۷
مراکز تربیت معلم	مرد	۲۸	کارشناسی ارشد تاریخ	شماره ۸
مراکز تربیت معلم	مرد	۲۹	کارشناسی تاریخ	شماره ۹

یافته‌های پژوهش:

یافته‌ها پس از کدگذاری و استخراج مضامین فرعی در زیر پنج مضمون اصلی تجمیع شدند که مضامین اصلی عبارتند از: آموزش حضوری در آموزش ترکیبی، آموزش مجازی در آموزش ترکیبی، ضرورت آموزش ترکیبی، فرهنگ استفاده از فضای مجازی برای آموزش و خانواده در آموزش مجازی.

نقشه شماره ۱ مضامین اصلی را نشان می‌دهد:

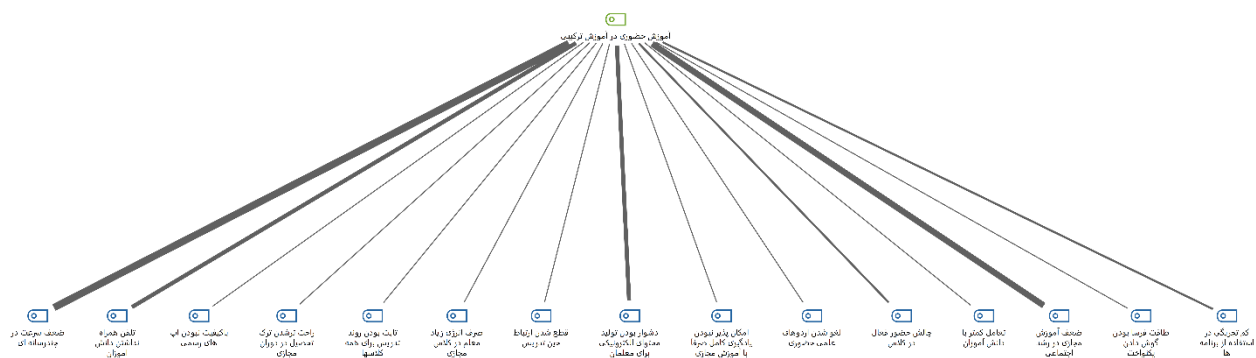

نقشه شماره ۱: مضامین اصلی آموزش ترکیبی

حال به تشریح هریک از مضامین اصلی و مضامین فرعی آن می‌پردازیم:

مضمون اصلی اول: آموزش حضوری در آموزش ترکیبی

در این مضمون به نقش آموزش حضوری و اهمیت آن در آموزش می‌پردازیم. واضح است که آموزش حضوری تا چه حد در یادگیری دانش‌آموزان تاثیر دارد. در این مضمون به دنبال آن هستیم تا بازنمایی از نقش این آموزش در آموزش ترکیبی را داشته باشیم تا این آموزش یعنی آموزش حضوری در آموزش پیش‌رو یعنی ترکیبی به طور صحیح و از مزایای آن استفاده شود.

نقشه شماره ۲: مضامین فرعی مضمون اصلی آموزش حضوری در آموزش ترکیبی

حال در جدول زیر مشخص شده است که هر مضمون فرعی از کدام مصاحبه شونده و کدام قسمت مصاحبه شونده استخراج شده است:

جدول شماره ۲: مضامین فرعی و متن مصاحبه‌ای که مضمون از آن استخراج شده است

مضمون فرعی	شماره مصاحبه شونده	متن مصاحبه
ضعف سرعت در چند رسانه ای	مصاحبه شونده شماره ۱	همچنین در کلاس مجازی معمولا اِتلاف وقت زیادی به دلیل گاهی نبود صدا و تصویر و یا پایین بودن کیفیت آنها و برای بارگذاری مطالب در گروه‌ها وقت زیادی صرف می‌شد.
	مصاحبه شونده شماره ۶	ایراداتی که در برنامه‌ها وجود داشت هرچند الان تقریبا رفع شده است مثل آپلود نشدن فایل‌ها، قطع و وصل شدن اینترنت و سرعت پایین آن
	مصاحبه شونده شماره ۶	قطع و وصل شدن صدا و اینترنت و بارگذاری نشدن فایل‌ها و تکلیف‌ها نیز از دیگر ایرادات موجود بود که به مرور اینها داشت رفع میشد
	مصاحبه شونده شماره ۷	اختلال در سرعت اینترنت
	مصاحبه شونده شماره ۸	اما بعضی مشکلات مثل سرعت اینترنت
	مصاحبه شونده شماره ۹	اما مثلا ما با مشکل سرعت اینترنت مواجه بودیم که دیگر این امکان را از ما سلب کرد که مستند ارسال کنیم حتی با تایم کوتاه زیرا نه امکان آپلود شدن داشت و برای دانش‌آموزان هم امکان دانلود شدن دقیق خیلی

		زیادتی از وقت آنها را می‌گرفت، مشکلاتی این چنینی و همین جزئیات در کنار هم هستند که مشکل اساسی را شکل می‌دهند.
	مصاحبه شونده ۹	بعضی ها تلفن داشتند ولی با اختلال اینترنت مواجه بودند
راحت تر شدن ترک تحصیل در دوران مجازی	مصاحبه شونده شماره ۸	کسانی که در این سالها ترک تحصیل برایشان راحت تر شد و درس را رها کردند، معلمانی که دائم از این اوضاع ناراحت بودند و توانایی کار با این فضا را نداشتند
ثابت بودن روند تدریس برای همه کلاسها	مصاحبه شونده شماره ۸	روند کلاس هم که در مجازی ثابت بود و یه اسلاید و ما برای ده تا کلاس بدون کلمه ای کم و زیاد درس میدادیم و این ضعف بود برای معلم جرقه ذهنی پیش نیامد تا راجع ان جرقه ها برای دانش آموزان صحبت کند و روند ثابت و یکنواخت طی میشد
صرف انرژی زیاد معلم در کلاس مجازی	مصاحبه شونده شماره ۶	کلاس مجازی انرژی زیادی از معلم ها میگیرد
قطع شدن ارتباط حین تدریس	مصاحبه شونده شماره ۵	قطع شدن ارتباط دانش آموزان یا خودم حین تدریس
	مصاحبه شونده شماره ۸	اختلالاتی که حین کلاس برای بعضی دانش آموزان پیش می امد ما هم چاره ای نداشتیم
دشوار بودن تولید محتوای الکترونیکی برای معلمان	مصاحبه شونده شماره ۴	الزاما درست کردن محتوای الکترونیکی برای تدریس مجازی کار زمان بری بود
	مصاحبه شونده شماره ۵	سخت بودن ساختن محتوای درسی برای آموزش مجازی
	مصاحبه شونده شماره ۶	درست کردن محتوا برای تدریس هم سخت و مهم است،
	مصاحبه شونده شماره ۷	ساختن پاورپوینت برای معلمان دشوار بود
امکان پذیر نبودن یادگیری کامل صرفاً با آموزش مجازی	مصاحبه شونده شماره ۴	انتقال همه مطالب فقط از طریق مجازی امکان پذیر نیست
	مصاحبه شونده شماره ۷	آموزش کامل به این شکل امکان پذیر نبود به عنوان تسهیلگر برای آموزش در موقع اضطراری مناسب اما بخواهیم به عنوان جایگزین انتخاب

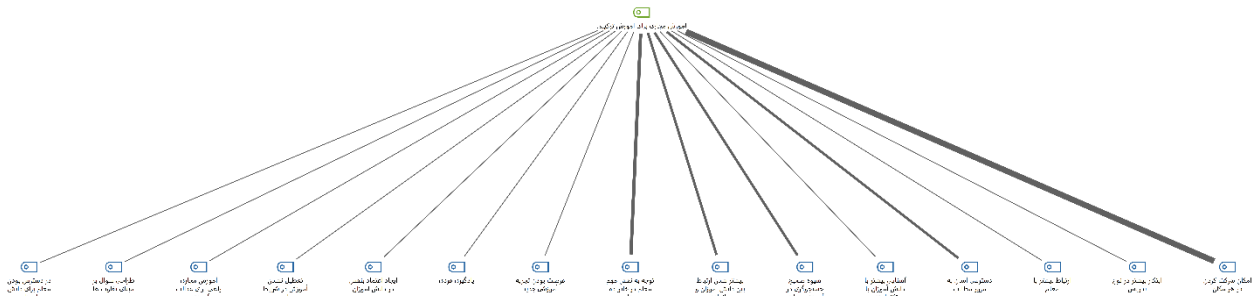
		کنیم نمیتواند جای آموزش حضوری باشد
لغو شدن اردوهای علمی حضوری	مصاحبه شونده شماره ۴	اردوی علمی که مثلا ما در این درس به موزه هم میرفتیم و از اماکن تاریخی از نزدیک دیدن میکردیم ولی در آموزش آنلاین بصورت مجازی از این مکان‌ها دیدن میکردیم و مواردی از این قبیل
چالش حضور فعال در کلاس	مصاحبه شونده شماره ۲	ماه‌های اول تعطیلی مدارس و مجازی شدن آموزش واقعا تدریس و آموزش درس به دانش‌آموزان، حضور غیاب آنها و ارزشیابی فعالیت آنها سخت و دشوار بود
	مصاحبه شونده شماره ۷	چندماه اول و فعال نبودن دانش‌آموزان در کلاس خیلی جلوه بدی داشت
	مصاحبه شونده شماره ۹	عضی‌ها این دو را داشتند اما سر کلاس حضور نداشتن یا فعال نبودن
تعامل کمتر با دانش‌آموزان	مصاحبه شونده شماره ۳	معمولا در آموزش مجازی تعامل و گفت و گوی کمتری نسبت به آموزش حضوری رخ میدهد،
تلفن همراه نداشتن دانش‌آموزان	مصاحبه شونده شماره ۲	مشکلاتی که دانش‌آموزان داشتند مانند نداشتن تلفن همراه دسترسی نداشتن به اینترنت و مسائلی از این قبیل که فراوان هستند و من هم با آنها دست و پنجه نرم میکردم
	مصاحبه شونده شماره ۶	اینکه همه دانش‌آموزان و معلمان تلفن همراه مناسب یا لپ‌تاب برای آموزش و یادگیری مجازی داشته باشند
	مصاحبه شونده شماره ۶	دسترسی نداشتن دانش‌آموزان و خانواده آنها به تلفن هوشمند یا سیستم
	مصاحبه شونده شماره ۹	بعضی بچه‌ها تلفن همراه مناسب نداشتند
باکیفیت نبودن اپ‌های رسمی	مصاحبه شونده شماره ۱	رنامه‌های مجازی از کیفیت خوبی برخوردار نیستند،
	مصاحبه شونده شماره ۴	هم که شاد آمد خودتون که شاهد بودین و به چشم دیدین یه روز باز نمیشد یه روز مخاطب‌ها و نمایور یا تکلیف‌ها بارگزاری نمیشد یا کلا قطع بود آموزش از طریق شبکه‌های تلویزیون هم جریان داشت اما واقعا از خودمان بپرسیم چقدر کارآمد و مفید بود نه که فایده نداشت اما خیلی هم قابل قبول نبود و ضعف زیاد داشت،
ضعف آموزش مجازی در رشد	مصاحبه شونده شماره ۱	در بهترین حالت شاید دانش‌آموز درس و متن کتاب را بتواند در مجازی حفظ کند و نمرات خوبی هم بگیرد اما رشد اجتماعی و توسعه فردی که

اجتماعی		در کلاس حضوری و محیط مدرسه اتفاق می افتد بسیار با ارزش است
	مصاحبه شونده شماره ۲	آموزش اصیل آموزش حضوری است، ما میتوانیم آموزش را هم بصورت مجازی داشته باشیم اما در آموزش حضوری علاوه بر درس دانش آموزان با مسائل و موارد متعدد بسیاری روبرو میشوند که برای رشد اها واجب است. از برخورد و ارتباط با راننده تاکسی یا سرویس و بوفه دار مدرسه تا صحبت کردن در جمع همسالان و دوستان خود و از این قبیل که بسیار متعدد است و آموزش زندگی پویا در جامعه را به بچه ها میدهد
	مصاحبه شونده شماره ۵	آموزش مجازی مثل آموزشی غیر واقعی بنظر می امد و پاسخگوی رشد همه جانبه دانش آموزان نبود
	مصاحبه شونده شماره ۵	با تجربه ای که از آموزش مجازی بدست آوردم بچه ها در این آموزش در یک محیط غیر پرورشی رشد میکنند و غیر واقعی، اگر چه این آموزش بستر ساز این میباشد که در شرایط بحران آموزش ادامه داشته باشد ولی برای تحقق یادگیری در فضای تعلیم و تربیت کافی نمیباشد
	مصاحبه شونده شماره ۷	وقتی دانش آموز در مدرسه نیست و همکلاسی ها، دوستان و معلم خودش را نمیبیند از خیلی چیز ها محروم میشود حالا حتما نباید که درسی باشد مدرسه مگه ما فقط در مدرسه درس یاد میگیریم هزارتا چیز دیگر در کنار این مدرسه آمدن بچه های ما می آموزند و این ضعف بزرگی است
	مصاحبه شونده شماره ۸	در مورد دگر نکته مهم اینجاست که در مدرسه دانش آموز ما شخصیتش رشد میکرد جدای از درس و مشقی که مینوشت، او معلمانش و مدیر مدرسه را میدید و بلاخره از اخلاق آنها از ویژگی های آنها الگو میگرفت و برای رشد شخصیت خودش استفاده میکرد یا حداقل با دوستانش بگو بخند میکرد و این میان اداب معاشرت را می اموخت مجازی این هارا نداشت اصلا چطور میخواست از معلم الگو بگیرد از چی ان الگو میگرفت
طاقت فرسا بودن گوش دادن یکنواخت	مصاحبه شونده شماره ۱	از سخت ترین قسمت ها برای دانش آموز گوش دادن به صدای یکنواخت فرد دیگر است.
کم تجربگی در استفاده از برنامه	مصاحبه شونده شماره ۱	کم تجربگی در استفاده از اپلیکیشن ها و برنامه های مجازی هم از دیگر چالش ها بود که با ان روبرو شدم

ها	مصاحبه شونده شماره ۳	چالش‌ها در آموزش مجازی کم نبودند. چالشی که در ابتدا بود مخصوصاً برای معلمانی که سن بیشتری داشتند و رابطه نزدیکی با فناوری و تلفن همراه نداشتند ماهر نبودن در استفاده و آموزش با استفاده از اپ‌ها بود.
	مصاحبه شونده شماره ۵	اوایل آموزش مجازی هم برای معلمان و هم دانش‌آموزان خیلی سخت بود و سردرگم بودیم که حالا باید چی بشود، ولی خوب تنها راه ممکن هم همین روش بود و ما هم خودمان را با این روش سازگار کردیم و شروع به تدریس در اپلیکیشن‌های موجود کردیم تا آموزش دانش‌آموزان لطمه‌ای بیشتر از آن وارد نشود

مضمون اصلی دوم: آموزش مجازی برای آموزش ترکیبی

آموزش ترکیبی در پاسخ به مجازی‌سازی آموزش صورت گرفت. از این منظر می‌توان به قضیه نیز نگاه داشت که اگر آموزش مجازی نباشد، اصولاً آموزش ترکیبی نیز وجود ندارد به همین دلیل در این مضمون به نقش آموزش مجازی در آموزش ترکیبی و تجربه معلمان در این باره می‌پردازیم:

نقشه شماره ۳: مضامین فرعی مضمون اصلی آموزش مجازی برای آموزش ترکیبی

حال در جدول زیر مشخص شده است که هر مضمون فرعی از کدام مصاحبه شونده و کدام قسمت مصاحبه شونده استخراج شده است:

جدول شماره ۳: مضامین فرعی و متن مصاحبه‌ای که مضمون از آن استخراج شده است

مضمون فرعی	شماره مصاحبه شونده	متن مصاحبه
در دسترس	مصاحبه شونده	شماره تماس خودمو داده بودم بچه‌ها و میگفتم هرجایی مشکل داشتین

بودن معلم برای دانش آموزان	شماره ۸	متوجه نشدین یا سوالی داشتین و تماس بگیرن و اینطوری خیال خودمم راحت تر بود که خب اگر حین برگزاری کلاس مشکلی هم پیش امد برای دانش آموزی بعدا میتواند تماس بگیرد و سوال کند
	مصاحبه شونده ۹	برای دانش آموزان خیلی وقت میگذاشتم و تقریبا در همه روز دسترسی پیام دادن را فعال کرده بودم تا هر سوالی در هر زمانی داشتند پرسند تا این فاصله ها جبران شود و خلا برای دانش آموز پیش نیاید.
طراحی سوال بر مبنای تفاوت ها	مصاحبه شونده شماره ۶	حتی میتوانیم برای هر دانش آموزی سوالی جداگانه و اختصاصی طرح کنیم
آموزش مجازی راهی برای عدالت آموزشی	مصاحبه شونده شماره ۴	عدالت آموزشی ایجاب میکند تا وزارتخانه برای همه دانش آموزان در هر جایی از ایران این امکانات ار فراهم کند تا آموزش همیشه جریان داشته باشد و دانش آموزان قله های علم را فتح کنند و به آگاهی برسند.
تعطیل نشدن آموزش در شرایط خاص	مصاحبه شونده شماره ۴	ما هدفمان این بود که آموزش کامل تعطیل نباشد و حداقل بچه ها در فرایند و جریان تحصیل باشند
	مصاحبه شونده شماره ۴	در تعطیلی مدارس ما آموزش را تعطیل نمیکنیم و دانش آموزان و معلمان از منزل یا هر جای دیگر در کلاس شرکت میکنند
ایجاد اعتماد بنفس در دانش آموزان	مصاحبه شونده شماره ۵	ایجاد حس اعتماد به نفس در بین دانش آموزان هنگامی که از آنها میخواستیم درس یابخشی را آماده کنند و بصورت برخط برای دانش آموزان کلاس تدریس کنند نتیجه خوبی داشت
	مصاحبه شونده شماره ۶	با ارائه هایی که دانش آموزان در کلاس میدهند بصورت تصویری و صوتی ایجاد اعتماد به نفس میکند در آنها تا مشکل دوربین و صدای ضبط شده کنار بیایند و اعتماد بنفس بیشتری پیدا میکنند
یادگیری فردی	مصاحبه شونده شماره ۵	یکی از مزایای قابل تامل ان این میباشد که هر دانش آموز متناسب با نیاز فردی خود و نوع یادگیری ای که دارد سرعت و روند آموزشی و یادگیری خود را تعیین میکند.
فرصت بودن تجربه آموزشی	مصاحبه شونده شماره ۲	آموزش مجازی بنظرم کاملا یک فرصت بود برای همه دروس اما با میزان های مختلف

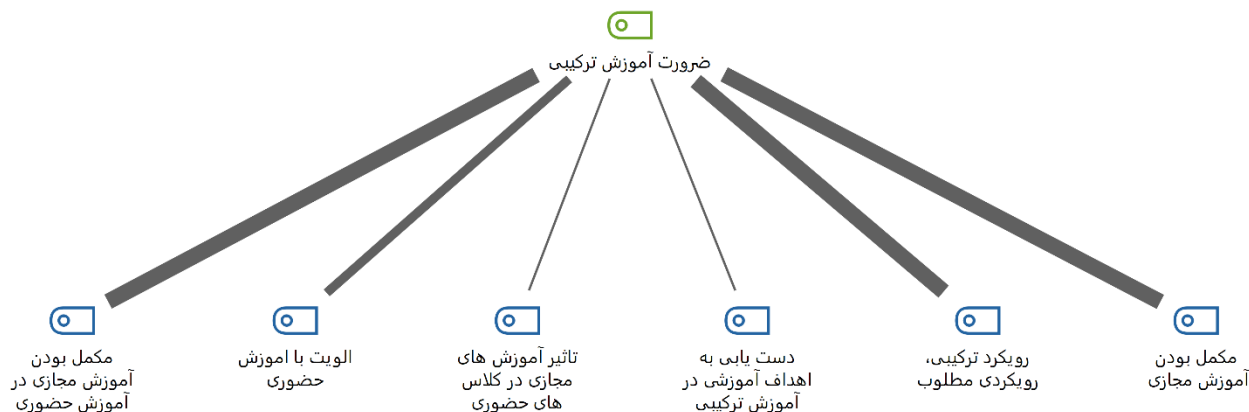
جدید	مصاحبه شونده شماره ۵	خب جدا از معایب فرصت‌هایی که آموزش مجازی در اختیار ما قرار می‌دهد با ارزش است
توجه به نقش مهم معلم در خانواده‌ها	مصاحبه شونده شماره ۴	شاید یه فایده مهم قابل تامل ان این بود که خانواده‌ها نقش مهم، پر اهمیت و سخت معلمان را درک کردند و با ان روبرو شدند
	مصاحبه شونده شماره ۴	تجربه‌هایی که نشان دهنده نقش مهم معلم و خانواده در رشد دانش آموزان است
	مصاحبه شونده شماره ۷	خانواده‌ها سختی آموزش را چشیدند و نقش معلمان را بهتر درک کردند
	مصاحبه شونده شماره ۸	قدر معلم و مدرسه و روزای حضوری را بهتر درک کردند
بیشتر شدن ارتباط بین دانش آموزان و خانواده	مصاحبه شونده شماره ۴	ارتباط بین دانش آموزان و خانواده‌ها بیشتر شده
	مصاحبه شونده شماره ۵	دانش آموزان هم با والدین خود رابطه بیشتری داشتند
	مصاحبه شونده شماره ۸	وقت بیشتری را با خانواده‌هایشان می‌گذراندند
شیوه صحیح جستجوگری در آموزش مجازی	مصاحبه شونده شماره ۲	سرچ کردن و جست و جو کردن مطالب علمی را دانش آموزان بیشتر باهوش مواجه شدن و یاد گرفتن اینکه در آموزش مجازی دانش موزان را با استفاده از سایت های جهانی بصورت انلاین به مکان های مختلف میبردیم از موارد جذاب بود.
	مصاحبه شونده شماره ۳	اگر دانش آموزان شیوه صحیح جست و جو در اینترنت برای پیدا کردن مطالب و مسائل علمی خود و کنجکاوی‌هایی که دارند را یاد بگیرند و در کلاس مرتبط با آنها بحث کنند شیوه تفکر انتقادی را نیز یاد میگیرند و سیر و مسیر کلاس به خوبی پیش میرود و ان تعاملی که در کلاس حضوری بدنبال ان هستیم را نیز در اینجا دست پیدا میکنیم .
	مصاحبه شونده شماره ۸	کار کردن و آموزش دیدن در یک محیط جدید و منبع غنی از اطلاعات بود که دانش آموزان یادگرفتن چطوری جست و جو کنند و این فضا را در

		پیدا کردن کنجکاوی های علمی خود صرف کنند
آشنایی بیشتر با دانش آموزان با تکنولوژی	مصاحبه شونده شماره ۳	آشنایی دانش آموزان با تکنولوژی و استفاده صحیح از آنها به دانش آموزان کمک زیادی میکند تا در آینده مهارت های مرتبط با تکنولوژی را هم بهتر یاد بگیرند و هم فرهنگ استفاده از آنها و بعد از گذشت سالها آموزش مجازی نیز جزو آموزش اصلی به حساب خواهد آمد.
	مصاحبه شونده شماره ۴	افزایش مهارت های تکنولوژی و فناوری دانش آموزان و والدین آنها از فرصت ها و مزایا بوده بنظرم
دسترسی آسان به مرور مطالب	مصاحبه شونده شماره ۱	سترسی داشتن معلم و دانش آموزان به مطالب هفته های گذشته.
	مصاحبه شونده شماره ۳	انش آموزان و یا معلم به مطالب و فایل هایی که در جلسات گذشته تدریس یا بارگذاری شده است دسترسی داشته باشند
	مصاحبه شونده شماره ۷	یکی از مزیت های خوبش این بود تمام فایل ها عکس ها و هرچی که داخل گروه کلاس بارگزاری میکردیم حذف نمیشد و هر موقع نیاز پیدا میکردیم راحت دسترسی داشتیم و این برای دانش آموزان هم خیلی خوب بود
ارتباط بیشتر با معلم	مصاحبه شونده شماره ۱	ارتباط بیشتر دانش آموزان با معلم و طرح پرسش،
ابتکار بیشتر در نوع تدریس	مصاحبه شونده شماره ۱	ابتکار بیشتر در نوع تدریس
	مصاحبه شونده شماره ۲	با وجود امکاناتی که در اپلیکیشن ها و سایت های آموزش مجازی وجود دارد سوالات،صفحات کتاب، پاورپوینت هاو... را نمایش بگذاریم حتی با ایجاد پیام هایی سوالات نظر سنجی و انتقاد پیشنهاد را در گروه کلاسی قرار دهیم و بازخورد دانش آموزان را دریافت کنیم.
امکان شرکت کردن در هر مکان	مصاحبه شونده شماره ۱	شرکت در کلاس های مجازی در هر مکانی امکان پذیر است، ا
	مصاحبه شونده شماره ۲	فرصت جدید در ابتدا همین مجازی تدریس کردن و مجازی سرکلاس رفتن است در هر مکان البته با وجود اینترنت میتوانیم در کلاس حاضر

		شویم.
	مصاحبه شونده شماره ۳	نداشتن محدودیت زمانی و مکانی از فواید خیلی خوب آموزش مجازی تاریخ است
	مصاحبه شونده شماره ۵	مکان های مختلف همه بچه ها میتوانند در کلاس حاضر شوند و به درس توجه کنند
	مصاحبه شونده شماره ۶	دانش آموز در هر جایی با هر لباسی مینشینند پشت گوشی یا سیستم و در کلاس حاضر میشود
	مصاحبه شونده شماره ۸	واضح ترین آن که امکان شرکت کردن در کلاس از خانه یا هر مکان و زمان دیگر است

مضمون اصلی سوم: ضرورت آموزش ترکیبی

در این مضمون وقتی مشخص شد که آموزش هم حضوری و هم مجازی چه مزیت‌هایی دارند و بدون هم نقص‌هایی دارند. در این مضمون به نقش و ضرورت آموزش ترکیبی در ترکیب این دو آموزش می‌پردازیم

نقشه شماره ۴: مضامین فرعی مضمون اصلی ضرورت آموزش ترکیبی

حال در جدول زیر مشخص شده است که هر مضمون فرعی از کدام مصاحبه شونده و کدام قسمت مصاحبه شونده استخراج شده است:

جدول شماره ۴: مضامین فرعی و متن مصاحبه‌ای که مضمون از آن استخراج شده است

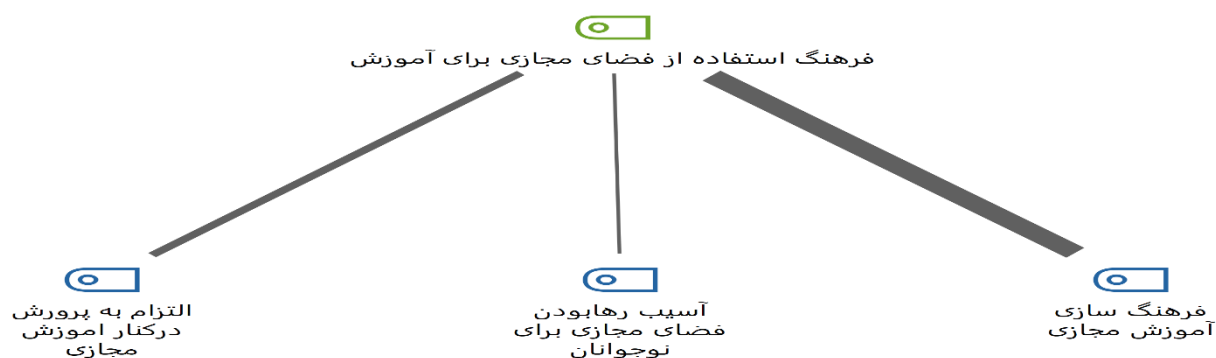
مضمون فرعی	شماره مصاحبه شونده	متن مصاحبه
مکمل بودن آموزش مجازی در آموزش حضوری	مصاحبه شونده شماره ۵	فرهنگسازی کنیم تا خانوادها و دانش آموزان نیز در مواقعی که اعلام میکنیم تدریس مجازی است حالا به هر دلیلی اصلا میخواهد تعطیلی برف باشد یا هر چیزی دیگر ان موقع دانش آموزان هم مثل همان کلاس حضوری در کلاس های مجازی هم حاضر شوند و ارزش انرا همانند کلاس حضوری بدانند و با اشتیاق در کلاس حضور یابند
	مصاحبه شونده ۹	آموزش مجازی و آموزش حضوری بصورت ترکیبی باهمدیگر آموزشی بسیار خوب را شکل میدهد، در آینده ای نزدیک آموزش مجازی سهم قابل توجهی را شامل خود میکند هرچند همین الان هم آموزش مجازی لازمه تعلیم و تربیت ما شده است
	مصاحبه شونده ۹	الان در همین هفته های اخیر حتما شما مشاهده کرده اید یا شنیده اید که مدارس تعطیل میشوند حالا یا برای الودگی هوا یا برودت هوا. چطور میشود که ما میتوانیم مدارس را تعطیل کنیم و از انطرف هم اطمینان داشته باشیم که آموزش تعطیل نمیشود. شاید نتواند جای آموزش حضوری را بگیرد اما بسیار بسیار کمک کننده به دانش آموزان و جامعه است
الویت با آموزش حضوری	مصاحبه شونده شماره ۲	اما اگر امکان آموزش حضوری کاملا مهیا باشد و بخواهیم آموزش را مجازی پیش ببریم توصیه ای نمیکنم و بنظر ضروری نباشد
	مصاحبه شونده شماره ۷	آموزش کامل به این شکل امکان پذیر نبود به عنوان تسهیلگر برای آموزش در موقع اضطراری مناسب اما بخواهیم به عنوان جایگزین انتخاب کنیم نمیتواند جای آموزش حضوری باشد
تاثیر آموزش های مجازی در کلاس های حضوری	مصاحبه شونده شماره ۳	شروع سال تحصیلی گذشته بصورت مجازی اولین تجربه آموزش مجازی تاریخی بود که برای دانش آموزانم داشتم. لحظه لحظه آموزش تجربه بود و همین که تجربه ای بیسابقه بود در قرن های اخیر که آموزش کاملا بصورت مجازی بشود و کارهای تحقیقاتی چندان روی این مسئله کار نشده بود و راه حل ها مبهم بودند. تجربه اینکه آموزش مجازی بصورت تصویری وصوتی همزمان چقدر تاثیر گذار است در یادگیری دانش آموزان و چقدر خوبه در کلاس های حضوری هم آموزش تصویری را برای

		یادگیری دانش آموزان به کار ببریم.
دست یابی به اهداف آموزشی در آموزش ترکیبی	مصاحبه شونده شماره ۱	اگر بصورت مکمل از آموزش مجازی در کنار حضوری استفاده کنیم بالطبع نتیجه بخش است و به اهداف کلاسی و تدریس دست پیدا می کنیم.
رویکرد ترکیبی، رویکردی مطلوب	مصاحبه شونده شماره ۱	خب قطعاً آموزش حضوری مزیت بیشتری دارد، این نوع آموزش در قیاس با مجازی بسیار بهتر است، میتوانیم این دو را کنار یکدیگر داشته باشیم تا آموزش بهتری شکل بگیرد
	مصاحبه شونده شماره ۲	آموزش مجازی در کنار آموزش حضوری اتفاق خوبی است که میتواند رقم بخورد و درس تاریخ این پتانسیل را دارد، ضرورتی وجود ندارد اما اگر آموزش مجازی در کنار حضوری باشد بهتر میشود. مثلاً در تعطیلاتی که به هر دلایلی پیش می آید استفاده از بستر آموزش مجازی بسیار مفید است و ما را در روند درس کلاس حفظ میکند و فاصله هارا تا حد امکان پوشش میدهد
	مصاحبه شونده شماره ۹	الان در همین هفته های اخیر حتماً شما مشاهده کرده اید یا شنیده اید که مدارس تعطیل میشوند حالا یا برای الودگی هوا یا برودت هوا. چطور میشود که ما میتوانیم مدارس را تعطیل کنیم و از انطرف هم اطمینان داشته باشیم که آموزش تعطیل نمیشود. شاید نتواند جای آموزش حضوری را بگیرد اما بسیار بسیار کمک کننده به دانش آموزان و جامعه است
مکمل بودن آموزش مجازی	مصاحبه شونده شماره ۱	بله آموزش مجازی باید مکمل آموزش حضوری باشد نه جایگزین مگر در مواردی که آموزش بصورت حضوری ممکن نیست. ۱
	مصاحبه شونده شماره ۲	آموزش مجازی در کنار آموزش حضوری اتفاق خوبی است که میتواند رقم بخورد و درس تاریخ این پتانسیل را دارد، ضرورتی وجود ندارد اما اگر آموزش مجازی در کنار حضوری باشد بهتر میشود. مثلاً در تعطیلاتی که به هر دلایلی پیش می آید استفاده از بستر آموزش مجازی بسیار مفید است و ما را در روند درس کلاس حفظ میکند و فاصله هارا تا حد امکان پوشش میدهد

آموزش مجازی از این به بعد بنظر من دیگه پای ثابت نظام تعلیم و تربیت ما خواهد بود	مصاحبه شونده شماره ۸
---	----------------------

مضمون اصلی چهارم فرهنگ استفاده از فضای مجازی برای آموزش

در مضمون بعدی پس از سه مضمون بیان شده، به نکته‌ای که در تجارب معلمان برجسته بود، پرداختیم. فرهنگ استفاده از آموزش مجازی نکته‌ای که باید به آن پرداخت. زیر ساخت قسمتی از آموزش ترکیبی همان آموزش مجازی است که باید بدان توجه جدی داشت.

نقشه شماره ۵: مضامین فرعی مضمون اصلی فرهنگ استفاده از فضای مجازی برای آموزش

حال در جدول زیر مشخص شده است که هر مضمون فرعی از کدام مصاحبه شونده و کدام قسمت مصاحبه شونده استخراج شده است:

جدول شماره ۵: مضامین فرعی و متن مصاحبه‌ای که مضمون از آن استخراج شده است

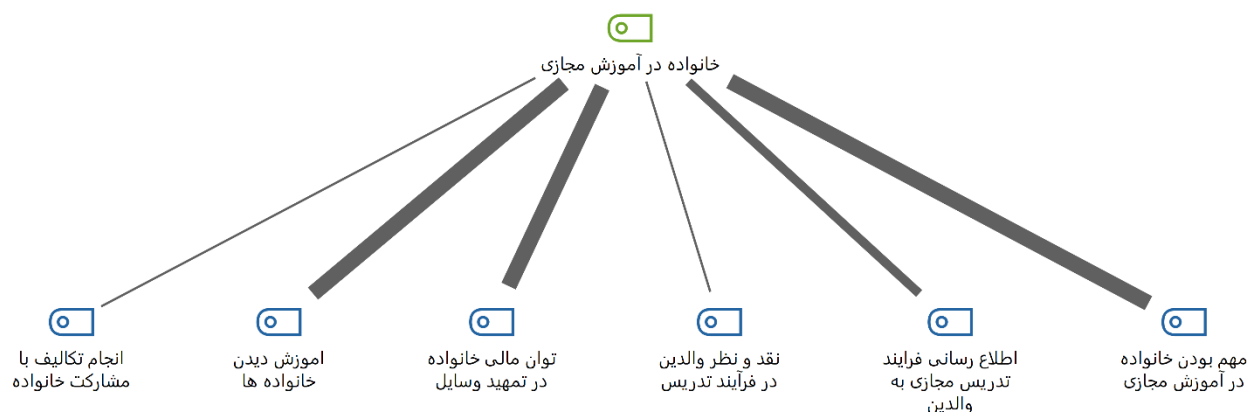
مضمون فرعی	شماره مصاحبه شونده	متن مصاحبه
التزام به پرورش درکنار آموزش مجازی	مصاحبه شونده شماره ۵	در آموزش مجازی باید توجه داشته باشیم که جدای از آموزش ایا پرورشی هم انجام میشود.
	مصاحبه شونده شماره ۵	آموزش مجازی تاریخ بیشتر تاکید بر انتقال محتوا داره و در اصل باید در خدمت پرورش باشد
	مصاحبه شونده شماره ۵	با تجربه ای که از آموزش مجازی بدست اوردم بچه ها در این آموزش در یک محیط غیر پرورشی رشد میکنند و غیر واقعی، اگر چه این آموزش

		بستر ساز این میباید که در شرایط بحران آموزش ادامه داشته باشد ولی برای تحقق یادگیری در فضای تعلیم و تربیت کافی نمیباشد
	مصاحبه شونده شماره ۸	خیلی تلاش کردیم آموزش مطلوب و کلاس همراه با تربیت و پرورش داشته باشیم بنظر خودم تا حدود زیادی موفق بودیم و به هدف کلاسی رسیدیم
آسیب رها بودن فضای مجازی برای نوجوانان	مصاحبه شونده شماره ۱	محدودیت تحصیل حضوری از طرفی و رها شدگی فضای مجازی از طرف دیگر این نگرانی و بدنبال داشت که همه بخصوص نوجوانان و جوانان به هر بهانه ای به فضای مجازی روی بیاورند و این نیاز خودش باعث وابستگی دانش آموزان به فضای مجازی باشد.
	مصاحبه شونده شماره ۷	به عنوان کلاس درسی همچنین خطراتی که فضای مجازی دانش آموزان را تهدید میکرد هم باعث نگرانی بود همین الان هم آسیب های وابستگی به فضای مجازی در دوران کرونا را میشود دید چه برای دختران ما و چه پسرهایمان نگران کننده و نیازمند تدبیر بود
فرهنگ سازی آموزش مجازی	مصاحبه شونده شماره ۳	آموزش مجازی باید فرهنگ سازی شود و این امر هم تدریجی میباشد
	مصاحبه شونده شماره ۳	آموزش مجازی خواه ناخواه جزوی از آموزش کشور ما خواهد شد و چه بهتر که زمینه ها، زیر ساخت ها و شرایط انرا مهیا کنیم و فرهنگ انرا در بین خانواده ها دانش آموزان، معلمان و مدارس جا بی اندازیم تا به بهترین شکل و کمترین ضرر از ان بهره ببریم.
	مصاحبه شونده شماره ۵	فرهنگسازی کنیم تا خانواده ها و دانش آموزان نیز در مواقعی که اعلام میکنیم تدریس مجازی است حالا به هر دلیلی اصلا میخواهد تعطیلی برف باشد یا هر چیزی دیگر ان موقع دانش آموزان هم مثل همان کلاس حضوری در کلاس های مجازی هم حاضر شوند و ارزش انرا همانند کلاس حضوری بدانند و با اشتیاق در کلاس حضور یابند
	مصاحبه شونده شماره ۷	اینکه آموزش مجازی در آموزش پرورش ما جا بیفتد یک فرایند تدریجی میباشد تا به معنای واقعی پخته شود و از اعتبار کافی برخوردار باشد و معلمان و دانش آموزان هم با ان مشکلی نداشته باشند
	مصاحبه شونده	فرهنگسازی کنیم در بین بچه ها و معلمان که آموزش مجازی به همان

	شماره ۷	اندازه آموزش حضوری مهم و قابل توجه است
	مصاحبه شونده شماره ۷	فرهنگش را در بین بچه ها و خانواده‌هایشان جا بی اندازیم تا در صورت نیاز هر موقع که شرایطی پیش آمد که امکان برگزاری کلاس حضوری را نداشتیم به این صورت به تحصیل و تدریس بپردازیم
	مصاحبه شونده ۹	برای ما هم در ابتدا سخت بود اما بعداً با آشنایی بیشتر از این فضا و مزایایی که دارد انرا پذیرفتیم و دانش آموزان هم موافق بودند و این نشان میدهد که اگر ما ابتدا فرهنگ یه چیز جدید را درست بچینیم و با ابزارهای تبلیغاتی و رسانه که در اختیار داریم ان فرهنگ را بین مردم جا بی اندازیم کار اسانتر و با کیفیت تری را شاهد خواهیم بود.

مضمون اصلی پنجم: خانواده در آموزش مجازی

آخرین مضمونی که هم بدان می‌پردازیم نقش خانواده در این آموزش نوین است. نقش والدین در هر نوع از آموزش غیر قابل انکار است اما در تجربه مجازی مشخص گردید که این نقش پررنگ تر است و از آنجا که آموزش ترکیبی ترکیبی از آموزش مجازی و حضوری است؛ در این نوع آموزش نیز نقش والدین بسیار مهم خواهد بود

نقشه شماره ۶: مضامین فرعی مضمون اصلی خانواده در آموزش مجازی

حال در جدول زیر مشخص شده است که هر مضمون فرعی از کدام مصاحبه شونده و کدام قسمت مصاحبه شونده استخراج شده است:

جدول شماره ۶: مضامین فرعی و متن مصاحبه‌ای که مضمون از آن استخراج شده است

مضمون فرعی	شماره مصاحبه شونده	متن مصاحبه
انجام تکالیف با مشارکت خانواده	مصاحبه شونده شماره ۷	خانواده‌ها شرایط آنها را بسنجند و کمک کنند در پیشبرد اهداف درسی تاریخ تا آن فعالیتی که سر کلاس انجام میدادند را الان در خانه حداقل با مشارکت خانواده انجام دهند و اینها را در نظر داشته باشند
آموزش دیدن خانواده‌ها	مصاحبه شونده شماره ۷	خانواده‌ها کمک کنند آموزش ببینید که چه وظایفی دارند
	مصاحبه شونده شماره ۸	خانواده‌ها را آشنا کنیم با این آموزش و این فضا و اینطور کاره
	مصاحبه شونده شماره ۹	خانواده‌های آنها را مطلع کنیم و آموزش‌های مورد نیاز را به آنها بدهیم
توان مالی خانواده در تمهید وسایل	مصاحبه شونده شماره ۵	در نظر گرفتن قدرت مالی خانواده‌ها برای تهیه کردن تلفن همراه
	مصاحبه شونده شماره ۸	وقتی دانش آموزی میاد به من میگه پدرم نمیتونه برای من گوشی بخره تا پیام کلاس من چی باید کنم واقعا وظیفه ما در ان شرایط چیست
	مصاحبه شونده شماره ۹	خانواده‌ها هم مشکلی در تهیه وسایل برای آموزش مجازی بچه‌ها نداشته باشند.
نقد و نظر والدین در فرآیند تدریس	مصاحبه شونده شماره ۴	هر انتقاد یا پیشنهادی بود از والدین بچه‌ها میپرسیدن و خودم هم شخصا از دانش آموزان در گروه‌های کلاسی میپرسیدم تا بهتر بتوانیم کلاس را پیش ببریم.
اطلاع رسانی فرآیند تدریس مجازی به والدین	مصاحبه شونده شماره ۴	با تماس‌هایی که مدرسه با خانواده دانش آموزان میگرفت نکات و نوع برنامه‌های آموزشی را به آنها میگفتند تا در جریان نوع برگزاری کلاس‌های فرزندشان قرار گیرند و آنها را در فرآیند آموزش و تحصیل کمک کنند

	مصاحبه شونده شماره ۷	مدرسه با خانواده دانش آموزان صحبت میکرد و آنها را در جریان نوع برگزاری کلاس ها قرار میداد تا مشکلی پیش نیاید و اگر دانش آموزان برای شرکت در کلاسهای مجازی مشکلی داشتند برطرف کنند.
مهم بودن خانواده در آموزش مجازی	مصاحبه شونده شماره ۳	حتی جدا از اینکه دانش آموزان باید با آموزش مجازی کنار می آمدند خانواده آنها نیز در آموزش بسیار مهم و مورد اهمیت بودند و باید آنها را نیز توجیه و آموزش میدادیم برای بهره وری صحیح آموزش مجازی.
	مصاحبه شونده شماره ۴	تجربه هایی که نشان دهنده نقش مهم معلم و خانواده در رشد دانش آموزان است
	مصاحبه شونده شماره ۸	باید بچه ها و خانواده های آنها را توجیه کنیم.

نتیجه گیری:

نظر به پنج مضمون اصلی بیان شده که هر یک بخشی از ابعاد تجربه دبیران تاریخ را از آموزش ترکیبی بازنمایی می کرد در این قسمت به دنبال آن هستیم تا مشخص کنیم کدام مضمون و کد بیشترین اهمیت را برای مصاحبه شوندگان داشته اند به همین دلیل ابتدا ابر کدی مستخرج از MAXQDA را آورده و سپس با توجه به تصویر ابر کدی توضیحاتی بیان می شود:

تصویر شماره ۱: ابرکدی کدهای پژوهش

نظر به ابرکدی؛ نکته اصلی و مهم در پژوهش این است که در آموزش ترکیبی باید حتماً به بحث سرعت اینترنت مخصوصاً در بحث چند رسانه توجه جدی شود. معلم می‌خواهد با سرعت مطلوب فیلم بارگذاری نماید یا دانش‌آموز تکلیف ارسال نماید یا در کلاس مجازی علاوه بر محتوای مکتوب، با صدا و تصویر معلم و دانش‌آموز با یکدیگر در تعامل داشتند. همه این موارد نیازمند سرعت مطلوب نت می‌باشد که نیازمند توجه جدی به این زیر ساخت است.

نکته مهم دیگر فرهنگ استفاده از فضای مجازی برای آموزش است. دانش‌آموزان بنابه ضرورت آموزش مجازی، مجبور به استفاده از فضای مجازی شدند. هرچند که برخی از دانش‌آموزان و شاید اکثر دانش‌آموزان قبل از مجازی سازی آموزش با فضای مجازی در ارتباط بودند اما تفاوت این مرحله در اجبار آن است چراکه در این شرایط باید دانش‌آموز از فضای مجازی و تلفن همراه استفاده کند. نظر به حساسیت خاص سنی دوران

دبیرستان که بحث پژوهش نیز هست لازم است که در این مورد فرهنگ سازی به طور کلی در استفاده از فضای مجازی استفاده آموزش داده شود و علی‌الخصوص به بحث آموزش در این بستر توجه ویژه‌ای شود. چون شاهد بوده‌ایم که معلمان و دانش‌آموزان مواجهه درستی با این مقوله نداشته‌اند و گاه اشتباهات معلمان و دانش‌آموزان به صورت گسترده انتشار پیدا کرده است.

نکته مهم دیگر که ارتباط با فرهنگ سازی نیز دارد ناتوانی فضای مجازی و آموزش مجازی در رشد اجتماعی دانش‌آموزان است. از آنجا که موضوع مورد پژوهش درس تاریخ است و این درس خود در فرآیند اجتماعی شدن نقش ایفا می‌کند اما در آموزش مجازی این کارکرد را نداشته یا از دید مصاحبه‌کنندگان ضعیف عمل کرده است که این خود نیز باز از ضرورت‌هایی استفاده از آموزش ترکیبی است.

در پایان با توجه به نتایج تحقیق مشخص گردید که لازم است دوره‌هایی برای معلمان در بحث توانمندسازی و استفاده صحیح از فضای مجازی به همراه آموزش حضوری برگزار گردد. هم‌چنین در این مدت می‌توان با طمانینه و آرامش آموزش را به سمت ترکیبی پیش برد چون از سویی معلمان تجاربی را در آموزش مجازی با خود به همراه دارند که با ترکیب آموزش حضوری می‌توان در یادگیری فراگیران تاثیر مطلوبی ایجاد کرد.

منابع و مآخذ

- برنامه درسی ملی (۱۳۹۰)
- بابایی، محمود (۱۳۸۹)، مقدمه ای بر یادگیری الکترونیکی، تهران: چاپار
- تیمنز، جف و ورنون، کیت کینیلی، کریستین (۱۳۹۸)، آموزش و یادگیری تاریخ، ترجمه محمد غفوری، تهران: سمت
- حیدری، اسماعیل (۱۳۹۶)، یادگیری ترکیبی جدیدترین نظریه در آموزش های به هم پیوسته.
- زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۷۵). تاریخ در ترازو (درباره تاریخ نگاری و تاریخ نگری). تهران: امیرکبیر
- فلاحی، مریم (۱۴۰۰)، یادگیری تلفیقی رویکرد آینده تعلیم و تربیت. رشد فناوری آموزشی، ۳۶(۷): ۱۲-۱۴
- صالح، عمران؛ ابراهیم، سالاری (۱۳۹۱)، یادگیری ترکیبی، رویکردی نوین در توسعه آموزش و فرایند یاددهی یادگیری، راهبرد های آموزش. ۵(۱): ۶۹-۷۵.

- محمودی، مهدی؛ رویانی، صفورا (۱۳۹۶)، نقش یادگیری ترکیبی در توسعه آموزش و فرایند یاددهی-یادگیری ترکیبی با ارائه ضرورت‌ها، چالش‌ها و راهکارهای آن. دومین کنگره سراسری تحول و نوآوری در علوم انسانی، شیراز.

- نجفی، حسین (۱۳۹۸)، مقایسه تاثیر آموزش به روش ترکیبی و سنتی در یادگیری. پژوهش در آموزش علوم پزشکی، ۱۱(۲): ۵۴-۶۳

- واحدی، مهدی (۱۴۰۰)، «ده گام تا معلم تلفیقی»، رشد فناوری آموزشی. ۱(۶): ۵۴-۶۳

- Akyuz, Hilal Ibrahim and Samsa, Serap (2009), The effects of blended learning environment on the critical thinking skills of students, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, Volume 1, Issue 1, p.p 1744-1748
- Chen, K. C, and Jang, S.J. (2007). Motivation in online learning: testing a model of self determination theory, *Journal of Computer in Human Behavior*, 26, pp:741-752
- Burgon, H. and Williams, D. D. (2003). Bringing off campus students on campus: An evaluation of a blended course. *The Quarterly Review of Distance Education*. 4(3): 253-260.
- Koohang, A. (2004). Students perceptions toward the use of the digital library in weekly web based distance learning assignments portion of a hybrid programme, *British Journal of Education Technology*, 35, pp:617-626
-